

DOUBLE PESACH ISSUE

Ami
MAGAZINE

ISSUE 714
APRIL 9, 2023
51 NISAN 5783

PLUS

FROM ESPIONAGE TO FREEDOM

JONATHAN
POLLARD
SHARES HIS
MEMORIES
AND MORE

MY SON SASHA

CAME HOME:
THE MOTHER
OF A HOSTAGE
TELLS HER
STORY

THE
REMARKABLE
JOURNEY
OF TWO
BRITISH
GEIRIM

ISAAC
HOROVITZ
VISITS A
HIDDEN JEWISH
COMMUNITY IN
INDONESIA

BINNY BINET
ON THE BORDER
OF INDIA AND
PAKISTAN

THE MYSTERIOUS
CASE OF THE
KOSEL BABY

THE POWERFUL
EFFECT
OF A MEETING
ON PESACH
NIGHT

DISCOVERING
AN ANCIENT
JEWISH
SETTLEMENT
IN CRIMEA

HOW THE FOG
OF LONDON
LEADS US TO
THE IBN EZRA

UNDERSTANDING
THE LIFE
OF RAV
MENACHEM
ZIEMBA

AN
UPLIFTING
VISIT WITH
THE

Machnovka Rebbe

הרבי מדראה את הנבואה של הינוקא מסטאלין

לאחר ששמעתי את תפילת מעריב בבית המדרש המרכזי מכנובקה - בעלזא בבני ברק, אני מתבונן באדמו"ר מתהלך בין חסידיו, עוצר לברך על בן משפחה של אדם אחד ומשיב בסבלנות לשאלת אדם אחד. ההדרס פאנים של הרבי בולט במיוחד. הוא משדר עידון ואצילות. הוא נושא את עצמו בענווה, ורק נוכחותו של הגבאי המלווה אותו מגלה את זהותו של הרבי למי שאינו יודע.

מכנובקה-בעלזא שוכנת בבני ברק, ולה בתי מדרש בירושלים, בית שמש, ביתר עילית, אלעד, סטמפורד היל, מנצ'סטר, אנטוורפן, בורו פארק, ויליאמסבורג ומונסי. לחסידות יש גם חדרים, ישיבות וכוללים בכל אחד מהמקומות האלו. עקב הצמיחה הרבה, החסידות מצויה כעת בתהליך הקמת בית מדרש חדש בבני ברק, שיכיל קיבולת גדולה בהרבה.

בעת שישבתי בחדר ההמתנה לקראת הכניסה אל הרבי, שוחחתי עם ר' ישראל מילר, אחד מהגבאים הוותיקים שלו. ר' ישראל שונה מגבאים אחרים שפגשתי. הוא מקבל כל אדם הבא לפגוש את הרבי בחוסר דב, ואינו קוטע את השיחה, גם כאשר נדמה לו שהביקור מתארך מעבר לרגיל. הוא ניחן בחן ובטוב טעם אמיתי. כל דופק מתקבל בחיוך בן, בקשונותי נלקחות ברצינות, והוא משתדל לעזור לכל אחד, בין אם יש לו תור מסודר ובין אם לאו.

מידת הכנסת אורחים הזו משתקפת גם ברבי עצמו, אשר ידוע כלב פתוח ובעל בית מדרש עבור כל מי שמחפש מקום לשהות בו. לעיתים שוהים שם יהודים, שחלקם אינם שומרים על היגיינה מיטבית. פעם אחת הדליק בחור חסידי סיגריה, והרבי ביקש ממנו לכבות אותה באומרו שהריח מפריע לאנשים. "זה לא יותר גרוע מהריח שלו", השיב הבחור בחוצפה, כשהוא מצביע על אחד הישנים על הספסל. "זהו ריח של הכנסת אורחים", השיב הרבי.

הרבי מכנובקה-בעלזא, הרב יהושע דוקח שליט"א,

הוא צאצא לשתי שושלות חסידיות מפוארות שאת מורשתן הוא ממשיך. חסידות מכנובקה נטועה עמוק בהיסטוריה החסידית, ושורשיה בחצר צ'רנוביל. ראש השושלת היה הרב יוסף מאיר טווערסקי, אשר זקנו, רבי מרדכי מצ'רנוביל, היה אחד מעמודי התווך של החסידות הקדומה. בנו וממלא מקומו היה רבי אברהם יהושע העשיל, שבתקופת הנהגתו פרח מכנובקה באוקראינה ומחוצה לה. אולם המלחמה גרמה לגירוש החסידות מאירופה, והיא הקימה מחדש את חצרה בארץ ישראל, כעמוד אור של תורה וחסידות. למרבה הצער, רבי אברהם יהושע העשיל, שניהל את החסידות במשך כמעט שבעים שנה, לא זכה לבנים, ולכן מונה הרבי הנוכחי ליורשו. סבו מצד אביו של הרבי הנוכחי, שנשא את אותו שם - רבי יהושע דוקח

טיש במכנובקה - בעלזא

**מתוך חורבן
ואפר, הקים רבי
אהרן מבעלזא
את החסידות
מחדש, ובנה את
בעלזא לאחת
מהחצרות
החסידיות
הגדולות בעולם.**

שבעבר רטט מניגוני החסידות, נהרס עד היסוד.

קהילות שלמות של חסידי בעלזא נטבחו באכזריות. אך רבי אהרן ואחיו הצעיר, רבי מרדכי מבילגוריי, ניצלו בנס מהתופת, ועברו מסע מסוכן באירופה מובת הקרבות עד שמצאו מקלט בארץ ישראל.

מתוך חורבן ואפר, הקים רבי אהרן מבעלזא את החסידות מחדש, ובנה את בעלזא לאחת מהחצרות החסידיות הגדולות בעולם. כיוון שלא הותר אחדיו ילדים - הם נרצחו בשואה - מונה אחיינו, רבי יששכר דוב רוקח, בנו של הרבי מבילגוריי, למנהיג החסידות.

באותו הזמן, הקים רבי יהושע רוקח, נכדו של רבי יהושע מיעדוסלב, חצר חסידית עצמאית שנקראה מכנובקה-בעלזא.

הכתב משתף שזהו שבוע של שמחה אך גם של מתח בחצר מכנובקה-בעלזא. הרבי בילה חלק מנעוריו באמדיקה עם קרוב משפחתו, הרבי הקודם מסקווידא, רבי יעקב יוסף טווערסקי, שהיה גם הוא נכדו של רבי יששכר דוב מבעלזא.

מיאדוסלב, אחיו הגדול של רבי אהרן מבעלזא - נשא לאשה את בתו של רבי יוסף מאיר טווערסקי ממכנובקה, ולכן היה רבי יהושע הנוכחי ממשיך ראוי לדרכו של דוד-זקנו.

בעלזא, החסידות השנייה ממנה נמשכת מכנובקה-בעלזא, נוסדה בראשית המאה ה-19 בידי השד שלום, רבי שלום רוקח זצ"ל. בנו, רבי יהושע, היה הרבי השני מבעלזא, ובתקופתו הפכה בעלזא לא רק למרכז רוחני, אלא גם למבצר נגד רוחות ההשכלה והחילון שניסו לערער את שמירת התורה והמצוות. בנו, רבי יששכר דוב, הרבי השלישי מבעלזא, חזר לעיר בעלזא לאחר שנחרבה במלחמת העולם הראשונה, ופיקח על שיקום בית הכנסת הגדול, ששימש כבית חולים שדה לחיילים פצועים. רבי אהרן רוקח היה הרבי הרביעי מבעלזא, ובתקופת הנהגתו התחוללו אימי השואה שכבשו את יהדות גליציה. הנאצים ניסו להשמיד את בעלזא מן היסוד. בית הכנסת הגדול,

ביקור מדומם אצל הרבי ממכנובקה - בעלזא

הרבי
אוחז את
ספר
התורה
של
הבעש"ט

במהלך שהותו באמריקה, למד הרבי מסקווירא, ומאז נותר הקשר עם חסידות סקווירא קרוב מאוד. אחד מהחפצים היקרים ביותר לרבי ממכנובקה-בעלזא הוא ספר תורה שמקורו, לפי המסורת, מגיע עד לבעל שם טוב. הרבי ירש אותו מהרבי הקודם, רבי אברהם יהושע העשיל זצ"ל, שקיבלו מאביו, רבי יוסף מאיר. רבי יוסף מאיר קיבל אותו מאביו, רבי אברהם יהושע העשיל מסקווירא, אשר קיבל אותו מאביו, ר' איציקל מסקווירא. ספר התורה עבר אליו מרבי אהרן מטעטב, שבנו רבי צבי קיבל אותו ישירות מאביו - הבעל שם טוב.

השבוע מארח הרבי מסקווירא מעמד הכנסת ספר תורה מפואר, וביקש באופן אישי שהספר תורה של הבעל שם טוב יובא לסקווירא כדי לדומם את השמחה. בדרך כלל, הרבי ממכנובקה-בעלזא מוציא את ספר התורה מארון הקודש הפרטי שלו רק בימים טובים ובמעמדים נדירים וחשובים, ואף אז הוא אינו נפרד ממנו. עם זאת, עשה הרבי יוצא מן הכלל לכבוד הרבי מסקווירא ושלח את בנו ללוות את ספר התורה, ובעת הוא מצפה בקוצר רוח לשובו. באותו דגע ממש בו אני יושב עם ר' ישראל מילר, ספר התורה כבר בדרכו חזרה לארץ ישראל.

כשהגיעה תורי, ר' ישראל מלווה אותי, יחד עם בן משפחה שבא להתחזק וחבר שהוא מהמתפללים הקבועים בבית המדרש של מכנובקה-בעלזא, לחדרו של הרבי, שם אני מוצא אותו שקוע בספר, מנצל רגעים קצרים של התבודדות כדי לתפוס עוד דבר תורה. חדרו של הרבי משקף את אישיותו - מדפי הספרים עשויים עץ בהיר פשוט עם דלתות זכוכית, והכיסאות סביב השולחן הצנוע נראים בלויים. בראש השולחן יושב הרבי על כיסא משרדי רגיל, ומקבל את פני בלביבות.

הרבי עודכן מראש על ידי הגבאי שלו במטרת ביקורי, ולמדות שאינו נוהג

"היהודים באמריקה צריכים חיזוק?" הגיב בחיוך. "הרי הם מרוויחים שם הרבה כסף". הסברתי לו שרבים נפלו כלכלית בגלל גורמים שונים, ועל פי הבעת פניו, כבר היה מודע לכך. נראה שתגובתו הקודמת נועדה לשמש כהקדמה לדבריו הבאים.

"אם הפרנסה קשה - למה לא יבואו לגור כאן בארץ ישראל? כל הסיבה לגור בחו"ל היא כי שם קל יותר להתפרנס. אבל הבית האמיתי של יהודי הוא כאן. אויב מען מישטעציק, קען מען זיך מישטעצען דא - אם כבר נאבקים, לפחות שיהיה זה בארץ ישראל".

"אנשים מקווים שהמצב יתהפך", השבתי, אך הרבי נותר תקיף: "אפשר לקוות גם כאן. כשהייתה פרנסה ויהודים יכלו לתרום למסדות בארץ, הייתה סיבה לגור בחו"ל. אבל עכשיו כשגם שם נאבקים - אין יותר תירוצים".

להעניק ראיונות, הוא מתיר לי להקליט את שיחתנו על מנת שאוכל לשתף את דברי החיזוק, ההדרכה, העצה והתורה שלו עם כלל ישראל. אני מספר לרבי שאני נכד של ר' לייביש רובינפלד, חסיד בולט מבעלזא שהיה מקורב לרבי הקודם, רבי אהרן זצ"ל.

"ר' לייביש היה במקור חסיד בלוז'וב", מפתיע אותי הרבי. "אבל כשהמלחמה החריבה את החסידות, הוא יצר קשר עם ר' אהר'ל'ה והפך לחסיד בעלזא". איני ממהר לחלוק על דברי הרבי, בעיקר כי איני בקיא בפרטי ההיסטוריה המשפחתית שלי. "ייתכן שאני טועה", אני מודה. (וכמובן, התברר שהרבי צדק).

הרבי משוחח עם כל אדם כאילו עמד מול שווה לו. כששמע מהיכן אני, שאל על המצב באמריקה. עניתי שאנשים זקוקים לחיזוק - זו מטרת הביקור שלנו.

ביקור מדומס אצל הרבי ממכונבא - בעלזא

הנבואה של הינוקא מסטאלין

"ובאברך הלומד בקדושה, האם גם לי אין תירוץ?" שאלתי.

"זוהי אכן שאלה," ענה הרבי.

סיפרתי לו שרוב דב קוק דרש ממני דרישה דומה, ואני, בפחדנות, האשמתיו את אשתי. "הוא אמר שלמען שלום בית מותר להישאר בחו"ל?" הרבי חייד ואמר: "בגמרא משמע לא כך. בגמרא כתוב 'הכול מעלין' — שאפילו מותר לכפות את בן הזוג לעלות לארץ ישראל."

הגבתי שהגמרא אמנם אומרת שמוותר לגרש את האשה בלי כתובה במקרה כזה, אבל לא כתוב שחייבים. הרבי הביט בי ואמר: "המשמעות היא שחייבים. הגמרא אומרת שאפילו עבד יכול לכפות את רבו לעלות לארץ ישראל. והרמב"ם פוסק שהלכות אלו תקפות גם בזמן הזה."

הרבי נאנח והוסיף: "יש לי רחמים על יהודי אמריקה. הם בונים בניינים ענקיים, אוגרים כסף — וזה יכול להיעלם ברגע. האם הגויים באמריקה טובים כל כך מהגויים בגרמניה?"

סיפרתי לרבי שהמשלה הבריטית מתעדת בחינוך, ומנסה לכפות תוכניות לימודים על מוסדות חרדיים. הרב אברהם גורוויץ, ראש ישיבת גייטסהד, שלח מכתב לקהילה החרדית באנגליה שברגע שהתערבות זו תיושם, עליהם לעזוב את המדינה מיד. "גם בני יודק הממשלה מנסה לכפות תקנות. יש ניסיון לסגור ישיבות," אמרתי. על פני הרבי ניכרו כאב ודאגה. הוא השיב: "סימנא מילתא. עלינו להקשיב לאותות ולא לטמון את הראש בחול. עליך לכתוב זאת: יהודים אינם יכולים להתעלם מהסימנים האלו. הציבור חייב לדעת. רבים חושבים שהנשיא הנוכחי יעזור — אמנם כוונותיו טובות, אך לא ברור מה יוכל להשיג. ובסופו של דבר, כהונתו נמשכת רק ארבע שנים."

שאלתי את הרבי האם גם גזירת הגיוס בארץ אינה מדאיגה. "מען געבט זיך אן עצה — מוצאים

"אבל על קרלין שמעת, נכון?"

רבי ישראל פרלוב, הידוע כהינוקא, נולד לרבי אשר מסלונים, בנו של רבי אהרן מקרלין, בעל ה"בית אהרן". רבי ישראל היה רק בן ארבע וחצי כשאביו נפטר, וכאשר הגיע למצוות, מונה לאדמו"ר. "בנו של רבי ישראל היה רבי יוחנן, שנהיה לאדמו"ר מסלונים באמריקה," מספר לי הרבי. "הינוקא היה ידוע כבעל דוח הקודש גדול. אחד מבני החצר, שנכח ברבים משיחותיו, פרסם ליקוט מהן."

פתרונות. אני לא נכנס לצבא, ואף פעם לא נכנסתי," אמר הרבי בחיוך רחב. פתאום, הרבי קם ממקומו. כשאני מנסה לקום גם אני, הוא מסמן לי להישאר יושב וניגש לארון הספרים להוציא ספר. "אני רוצה להראות לך משהו, אבל אינני חושב שעליך לכתוב על כך. זה עלול להפחיד אנשים. היה אדמו"ר בשם הינוקא מקרלין. שמעת עליו?" כשאני מניד בראשי לשלילה, הרבי מחייד ומקניט בעדינות:

הרבי פותח בדרך עבה של הספר פרי ישע אהרן (ראה תמונה) שנכתב בלשון הקודש, אך השיחות שבתוכו נשמרו בשפת הדיבור המקורית – בעיקר ביידיש.

"באן יש רישום מחורף שנת תר"פ (1920), לפני למעלה מ-104 שנים, זמן קצר לאחר סיום מלחמת העולם הראשונה." הרבי מחייך ושואל אם אני מבין לשון הקודש, ואז מתחיל לקרוא שיחה בין "רב אחד" לינוקא מקרלין:

"הרב אומר לרבי שהנבואות שלו על העתיד מעוררות סערה, אך הרבי עונה: וואס זאל מען טון? מ'דארף זאגן ווי מען זעט... הוא ממשיך ומספר שהרמב"ם היה יהודי קדוש וגם רופא גדול. כשביקר חולה וראה שהמצב חמור, היה אומר לו בגלוי שהוא בסכנת מוות. ואז היה מתפלל בעדו, וכשהחולה היה מחלים, היה הרמב"ם אומר שהרפואה הייתה מעל לדרך הטבע. כך גם אצלנו – המצב חמור, ואנו חייבים לזעוק לדחמי שמיים. מה שראינו עכשיו" – בהתייחסו למלחמת העולם הראשונה – "איז א קינדערשפיל, משחק ילדים. המלחמה האחרונה תיקח שתיים או שלוש דקות."

הרבי שואל אותי: "למה לדעתך הינוקא מתכוון כשהוא אומר שתיים או שלוש דקות?"

"פצצות אטום," אני משיב. "פצצות אטום," הרבי מסכים. "לפני מאה וארבע שנים, הם אפילו לא שמעו על פצצות אטום. הן עוד לא היו קיימות."

הוא ממשיך לקרוא: "העולם ייראה כמו פארברענטע וואלד. – איך אומרים את זה באנגלית? יער שרוף. פריז, לונדון, ניו יורק – כל מי שיגור שם יצטרך אוהל. כי לא יישארו בתים. הכל ייהרס. הם ידפדו את קירותיהם בשטורות דולד כמו הרובל הרוסי. – אני מניח שזה רמז לכך שהאינפלציה תהיה כה גבוהה

הייתה שום כוח עולמי." הרבי מביט באחד מהמלווים שלי ומזהה אותו – הוא מתפלל לעיתים קרובות בבית הכנסת מכנובקה-בעלזא וגר בסמוך. "דו פארשטייט די יידיש?" שואל אותו הרבי.

"ככה-ככה," הוא משיב.

"אז איך אתם מתקשרים ביניכם?" שואל הרבי בסקרנות אמיתית.

אני אומר לו ש"מען גיט זיך אן עצה" – מוצאים דרך – כי העברית שלי סבירה, במיוחד בשאין לי ברירה אלא להשתמש בה.

הרבי פונה אליי ושואל: "אין לך כבר מספיק בשביל למלא ספר שלם?"

"יש לי ספר שלם רק על מה שהינוקא מקרלין אמר, אבל הציבור רוצה לשמוע מהרבי," אני משיב מעט בעזוז. לשמחתי, בשל ענוותנותו של הרבי, הוא לא לוקח זאת לדעה. שוב אני שואל כיצד הרבי מחזק אנשים העוברים זמנים קשים.

"I dont know," הרבי אומר באנגלית. "גם אני מחפש דרכים להתחזק. זאגט איד אן עצה –

שהדולד לא יהיה שווה דבר." אך דברי הינוקא אינם מסתיימים שם. "בינה (סין) וועט געבן דער ערשטן קלאפ. – סין תיתן את המכה הראשונה." יש ליכוד שבאותה תקופה סין הייתה מדינה בראשית דרכה ובכאוס פוליטי. הקומוניסטים עדיין לא שלטו במדינה, והיו קרבות פנימיים. ביום, סין היא האויב מספר אחד של ארצות הברית. מי יכול היה לחזות זאת בשנת תר"פ (1920)? אבל הרבי חזה זאת לפני יותר ממאה שנה. "דארף מען נישט אנטלויפן פון אמעריקע? האם אין צורך לברוח מאמריקה?" מוסיף הרבי. ולמעשה, גם מפריז ולונדון.

הרגשתי שדברי הרבי על כך שיהודים אמריקאים צריכים לעבור לארץ ישראל קשורים למה שקרא לי זה עתה.

"אתה באמת תכתוב על זה?" הוא שואל. "אנשים עלולים להתרגז עליך." כשאני מבטיח שיהיה בסדר, הרבי חוזר ואומר: "הדברים האלו הם בבירור רוח הקודש. הרי לא הייתה אז פצצת אטום, וגם סין לא